

הגדוד, אשר נתמנה קודם לכן מפקדו, את הדברים הבאים:

„בשלב מאוחר יותר של המלחמה הוטלה על גדוד זה משימה רצינית מאוד. כל חיילי הגדוד ידעו שבאם הגדוד לא יעמוד במשימה זו, לא תהיה לו עוד זכות קיום(1). ועלולים אפילו לפרק אותו ולפזר אותם בין היחידות האחרות.“

ותשאל שאלה נוקבת:

האמנם באמת ובתמים היו „כשלונות“ הגדוד כה רבים עד כי היה „מועמד לפירוק“ על אף כל פרשות-הקרב שהגדוד עמד בהן בכבוד ובהצלחה וישלם בעבורן באבידות רבות (ולא כאן המקום לפרט פרשות-קרב אלו)? ואם כך היו הדברים, מדוע לא היו חיילי הגדוד ומפקדיו, (אלה שהכרתי, ואלה שאתם שוחחתי — ורבים הם) שותפים להכרה זו? יתר על כן, מדוע מפקדת החטיבה לא היתה שותפת להכרה זו של המג"ד, קרי המחבר, ואיך מתגשבים דבריו של המחבר עם דבריו של מפקד החטיבה אשר הועברו לאחת מפלוגות הגדוד לאחר פרשת קרב מסוימת, ואלה דברי מפקד החטיבה:

„בבחרתם לתפקיד זה בידענו את הפלוגה, כוחה, ומסורתה הטובה, ועמדתם בתפקיד. עמדתם בתפקיד באחריות ובהקרבה, למרות התקפותיו של האויב, ולמרות האבידות שסבלתם. לא היו לנו, דוגמאות רבות של עמידה דומה בשום צבא רגיל. כך יכולים לעמוד רק בחורי ישראל הלוחמים למולדת הפשוט ועצמאית.“

אנסה לסיים את דבריו בדבריו של המחבר ב- אותו מאמר, כאשר הוא דן בבקיעת העונש, וכך הוא כותב:

„כלל ראשון בענשים הוא שיהיו צודקים, שלא יהיה בהם משוא פנים ושתהיה בהם מידה אחידה לכולם.“ ואם כך הדבר, באשר לעונש על אחת כמה וכמה כאשר באים לגלול עברה של יחידה, ולו גם בדוגמאות בודדות, אשר אנשיה חיים עמנו כיום ומתחנכים על דברי מפקדים.

סא-ל יוסף הרפז („יוש“)

שימוש של משורין בריטי אשר היה שותף לכוח התוקף?

2. מי פינה את כל הפצועים וההרוגים שמספרם הגיע לעשרות בקרב זה?

3. איך זה היתה מסוגלת אחת הפלוגות (שנסוגו „בבהלה“!) — התפורו והתפרקו? להשתתף ב- לילה הבא בכיבוש אל-קובאב כאחת הפלוגות הראשונות להסתערות, במסגרת גדוד אחר, וזה לאחר שעמדה בעיקר המעמסה וסבלה את רוב האבידות יום קודם לכן בקרב לטרון?

בנוסף ארשה לעצמי לצטט את אלוף יצחק רבין, שבמסגרת פיקודו נתחולל אותו הקרב, בסכמו את קרבות אותה תקופה, וכך כותב הוא על היחידה שלחמה את אותו הקרב בלטרון: „על אף זעזוע ההתקפות הכבדות שעבר על לוחמיה, נסוגה היחידה בסדר מופתי, תוך חיפוי-הרדי והילוץ כל הפצועים ומרבית הרכב והציוד. הערבים ניסו לזנוב ביחידות ואף ניסו לחסום את דרך הנסיגה — אך ללא הצלחה.“

בדונו בנושא „על מה אני נלחם“ מביא המחבר שתי דוגמאות:

אחת — על הפלוגה ש„ברחה“(!) מגבעה 69.

שניה — על הפלוגה שנלחמה בגבורה וללא רתיעה באבדיס, ומסיק את מסקנתו כאשר מסיק, ושוב תשאלנה מספר שאלות:

1. האם שני המקרים שויים הם, שאפשר להוציא מהם גזרה שווה אחת?

2. האם פלוגה, שנסוגה לפי פקודה לאחר שסבלה אבידות לא מועטות, כולל נפילת הסמ"פ ואחד המ"מ, מותר לקרוא לה כרחנית?

דומני שאילו חקר המחבר ביסודיות את פרשת הקרב בגבעה 69 ואילו קרא את מסקנות ועדת-החקירה שחקרה את פרשת נפילת גבעה 69 לא היה מגיע למסקנה: „הפלוגה ברחה“.

ועוד. — בהמשך דבריו כותב המחבר על אותו

1

האמת, אשר בפרשות-קרב יש לה, בדרך כלל, פנים רבות. כלחייל בגדוד אשר מפעולותיו הובאו מרבית הדוגמאות, וכלמשתתף ברובן של הפעולות הללו, יורשה נא לי להעיר על אי-דיוקים אחדים. דומני כי בהערותי אלה ענין לא רק מצד עמידה על משמר

אלוף/מ י. ואלא, במאמרו „טיפוח הלוחם הי-רגלי“ („מערכות“ חוב' צ"ד) מסתייג ואומר: „אני רוצה להשתמש רק בדוגמאות שראיתי במו עיני, או כאלו שהיתה לי האפשרות לחקור אותן סמוך מאוד לאירוען...“ — וזאת כנראה, כדי שלא לסטות מן

הדיוק ההיסטורי, כי אם גם לעצם תוכנו ועניינו של המאמר.

בעמ' 32 נאמר על פלוגה שהחזיקה בגבעה 69, מול ניצנים, שהיא "ברחה". האמת היא שהפלוגה הזאת קיבלה פקודת נסיגה ממפקד הפלוגה. המ"פ לא אירגן את הנסיגה, ולכן הפכה זאת לבריחה נוסח "איש-איש לנפשו" (שכן סגנו נהרג קודם-לכן, ושני מפקדי-מחלקות היו פצועים); אלמלא פקודה זאת, לא היתה הפלוגה עוזבת את עמדותיה. הוכחה לכך היא המחלקה שנותרה על הגבעה והוסיפה להלחם עד הסוף, מאחר שלא הגיעה אליה פקודת-הנסיגה.

אגב, רוחה של הפלוגה הזאת לא נשברה כלל כתוצאה מנסיגתה. תוך כדי הנסיגה הקריבו אחדים מאנשיה את חייהם כדי להציל חבר פצוע, והיו שתורו לעבר האויב המתקרב, כדי להביא את מפקד-מחלקתם, שנותר מוטל בשדה. ברדת הלילה נשלחו שרידי הפלוגה, לאחר הלילה הקשה והיום המפרך שעברו עליהם, להסתער על כפר ערבי אחד, והם כבשוהו, בסבלם אבידות נוספות. על הפעולה הזאת פיקד, אמנם, אותו מ"פ, אך בצדו פיקד עליה גם "הגנרל נקמה".

לפי הידוע לי באה ההוראה "הפנפילובאית" הזאת — לכבוש את הכפר על ידי פלוגה זאת דוקא — מן החטיבה; וחבל שלא נשלחה הפלוגה לכבוש מ-מחדש, אותו לילה, את הגבעה 69; יתכן שלא היתה מצליחה לכבוש אותה, אך אין ספק שהיתה לוחמת ל-כיבושה כשם שלחמה כעבור חדשים אחדים לכיבוש הצומת, קרב שנוהל בחוקפנות רבה ע"י מש"קים, טוראים, וסייר אחד, לאחר שמפקד הפלוגה, סגנו ושני קצינים נפגעו בתחילת הקרב. זו היתה פלוגה טובה, ככל פלוגה מן הפלוגות שהחזיקו באיבדיס; אלא שמפקדה ב-69 לא הגיע למדרגת מפקדי הפלוגות שהחזיקו באיבדיס, הם לא פקדו על פלוגותיהם לסגת, ואילו הוא — פקד. אין, אפוא, צידוק להציג את חיילי פלוגה זאת כברחנים, באיזה פרק'ומן ש-הוא, לעומת חיילי פלוגות איבדיס, שעמדו על עמדם, והשיבו מלחמה. גם לפלוגות הללו פרשות שקדמו לאיבדיס (תל-עריש, לטרון), אשר הן מבכרות ל-עבור עליהן בשתיקה.

הוא הדבר בקשר לנאמר בעמוד 35 על הגדוד כולו: "אותו גדוד... שהיה עליו כתם בעיני כל החטיבה (בגלל חרפת 69. — ש.ג.)... לאחר שהגיע לנצחון אחד רציני וממשי, בן-לילה ממש קפץ והת-עלה על עצמו והופיע כגדוד טוב ביותר; בעוד

שערב לפני-כן ניתן היה לומר עליו כי הנו גדוד מפורק למדי" (ההדגשה שלי).

דברים אלה, על אף יופים הדרמטי, טעונים תיקון, נכון, אמנם, שגורלה הטרגי של פלוגת-69 נחשב כמגת-חלקו של כל הגדוד, גם בעיני חייליו, (אך רק כשואה שהמיט עליהם מפקד מסוים) וגם בעיני אחדים ממפקדי מטה-הגדוד, המסייעת וה-פלוגות הרובאיות האחרות, שהיו מעורבים במידה זאת או אחרת בפרשת הגבעה, או שהיו מעורים מאוד בגדוד והיו חשים "על גופם" כל תמורה שחלה בו; ויפה שמפקד הגדוד החדש, היום אלוף/מ י, ואלאך, השביל לומר (ואם זכרוני אינו מטעני, אז-ליה למסור את דבריו או ביתר דיוק ממנו): "על דגלו של הגדוד יש כתם, ואני נשבע שאכבס אותו בדם מצרי". אך אין זה "נקל להבין, שהמורל ורצון הלחימה ביחידה זו לא עמדו על רמה גבוהה", כפי שהוא כותב במאמרו (עמ' 32). שכן, דבריו באו כשמן על מדורה, שבערה באש זלעפות כבר זמן רב לפני הגיעו לגדוד. לא היה כלל צורך, בשיטת ההלם" (עמ' 32, שם) כדי לעורר את הגדוד לקרב. הגדוד היה משול או לסוס פרא המתפרץ קדימה, והוא לא היה זקוק אלא לדוכב אמיץ אשר לא יפחד להדהיר אותו אל האויב, משסים המגיד החדש את גאום-ההיכרות שלו לפני הגדוד, כינינו בדרך שחוק את גדודנו "מכבסה", והעירונו בסיפוק זה לזה, שהדרוש הוא כי המגיד החדש לא יהסס לדרוש בשביל הגדוד איזה "גיב" הגון, אותו אנו מבקשים זה מכבר.

הגדוד לא היה "מפורק למדי" בערב נצחוננו היפה. אולי נצטייר כך בעיני מפקדו החדש, ובעיני רמות-פיקוד גבוהות יותר, אך כל מי שהיה מעורה בשורותיו בימים שלפני הוינוק הגדול ידע, ללא שמץ של היסוס, כי כל יעדיו כמוהם ככבושים כבר לפני הקרב. אינני זוכר שכאה לגדוד עוד תקופה של רוממות-רוח וששון-קרב כזו שעברה עליו לפני נצחוננו האמור.

זאת ועוד, לא פלוגת-69 היתה "נותנת הטון" ב-גדוד, אלא פלוגה אחרת, אשר הצטיינה במשימות רבות במשך כל המלחמה, וזכתה כפקודת מבצע של החטיבה לכינוי "פלוגת קומנדו" כבר בראשית ה-קרב עם המצרים, שמה היה, בחטיבה, שם נרדף לעמידה איתנה ("בית הקרן הקיימת"), לתנופת הס-תערות ("113") ולנסיגה תוקפנית ("לטרון"). היא התברכה בקצינים ומש"קים מצויינים, והיה לה "חבר ותיקים" שלא יסולא בפז, ועיקר העיקרים —

לאחר שהתקלות חיסלה את ההפתעה, עליה הת-
בססה הפשיטה.

יתכן שכונתו של המגיד דאו היתה לשלוח ב-
לילה הבא אותה היחידה על אותו מפקד-הכוח ואותו
המ"מ, לבצע אותה הפשיטה, וזאת "על מנת לתת
למפקד ולאנשים את האפשרות להשתחרר מתחושת
הכשלון ומאותם מועקה ופחד שהיו להם בלילה ה-
קודם" (39, שם). למעשה יצאו בלילה השני אותם
החיילים ואותו חבלן מסכן, שרגליו כבר היו מכות-
תות מפשיטות אל-מעבר-לקיים במשך שלושה לילות
רצופים, לפני אותו לילה, ושעיניו היו כמעט נעצ-
מות, מעוצם תשוקתו לישון, גם בעת שהיה עליו
להצית את הפתיל. כל אלה היו משוכנעים, שכשלון
אמש לא בא באשמתם. מפקד-הכוח יצא, דומני, גם
בלילה השני, את הפיקוד על הכוח נטל הפעם
מפקד-הפלוגה. הלז ודאי שלא נשא עמו מטען של
"מועקה ופחד" מן הלילה הקודם, וממילא לא היה
זקוק להשתחרר ממנו. ולמען הסקרנים אוסיף, כי
הפעם עלתה הפשיטה יפה, אף כי לא נוקתה גם
הפעם מאקדמה של תקלות שונות, מאלפות מאוד.

אבל אל יגרע תיקון עובדות זה מנכונות העקרון
שמעלה אלוף/מ י. ואלאך, כי יחידה שנכשלה ב-
מילוי משימתה, יש לשלוח אותה שוב לבצע אותה
המשימה. אפס, אם היא עייפה ורצוצה, ואין שהות
להמתין עד אשר תחזור לאינתה, יש רק לבדוק
תחילה, לתועלת המשימה, אם נגרם הכשלון על ידי
פחדנות האנשים, פחדנות המפקד, או שיקוליו ה-
מוטעים של המפקד. לאן נגיע, אם נרשה לחייל או
למפקד-משנה להמשיך במשימה על אף המפקד,
ולסלקו בעיצומו של קרב, בנוסח סילוקו של הקפיטן
קויג ב"המרד על קיין"? הרי הסיבות המדויקות
לנסיגה מתבהרות, בדרך כלל, רק לאחריה.

ואם מבקש אתה להעמיד במבחן חרש או לחנך
קצין שנכשל, אינך חייב לעשות זאת דוקא "על
חשבון" אנשיו אפוסי-הכוחות, אשר היו כשלעצמם
"בסדר", ו"על חשבון" הצלחת המשימה. רצונך,
עשה בו מה שעשה פאורגיאן טומישיאגלי, הקומנאט
ב"אנשי פאנפילוב", באחד מקציניו, שנכשל. הודמ-
ניות לכך לא חסרות, וגם אנשיו של אותו קצין
ילמדו מזה לקח.

אין לי ספק, כי כל הדברים האלה אינם חדשים
לאלוף/מ י. ואלאך, ואגב, חושבני כי החליט לשלוח
שוב אותה פלוגה לאותה פשיטה לאו-דוקא בגלל
כשלון מפקדה בלילה הקודם, אלא, ובעיקר, מחמת

היו לגדוד חֵבֶר ותיקים.

היה לה מ"פ "קופץ בראש". פלוגה זאת לא היתה
זקוקה כלל וכלל ל"שיטת ההלם". ופלוגה זאת, ולאור-
דוקא פלוגת-69, היתה הנציגה האמתית של הגדוד
בכל הנוגע להלך-רוח ולששון-קרב.

ועוד נאלץ אני לתקן תיקון נוסף — בפרשת
הפשיטה הקצרה המתוארת בעמ' 39. השתתפתי בה.
נתקלנו או לפתע, בעלותנו על רכס, בלילה,
ב"אויב", שהתבטא בצעקות אחרות בערבית ממרחק
100—50 מטרים, ובאי-אילו יריות רובה; היינו
מוכנים ומוזמנים להתגבר על ההפרעה הקלה הזאת;
מפקד-הכוח שלח מ"מ עם כיתה לעבר האויב, אך
מיהר להחזיר אותם, כנראה לאחר שניתנה לו ב-
אלחוט הרשות לסגת. או-אז פקד עלינו הוא להסתדר
בשורת חזית מאחרי גדר-אבנים סמוכה, ו"לירות
אש". זאת עשינו. משניתנה כעבור דקה-דקותיים
הפקודה "חדל!", נשתרר שקט גדול בכל היקום.
לאויב לא היה זכר. לאיש לא היתה "תחושת כשלון"
(39, שם), להוציא אולי, את מפקד הכוח, אשר
התנהג, אגב, בקור-רוח רב כל הזמן, על אף שיקוליו
המוטעים. אחרי-כן חורנו על עקבותינו — וטעינו
בדרך. תוך-כדי טעיה נכנסנו, באחד הואדיות, למאהל
בדוי, שבינו את הבדוים שלא הספיקו להמלט, ו-
החרבנו את המאהל. אם היתה עדיין בלב אחרים
מהחיילים, "תחושת כשלון", בודאי נמוגה לאחר
המעשה הזה, ומה עוד שהעמסנו על הכידואים
השבויים את הפיאט, פצצותיו ועוד זבילי תחמושת,
וכל חפץ מיותר — וירוח לנו. כלי אחד מאתנו
סבר, דומני בצדק, כי ממילא היה עלינו לסגת.

הדעה, שהרבה מאנשי הגדוד היו שותפים לה, כי פלוגה זאת ירודה בטיבה לעומת הפלוגות האחרות וזקוקה ללקח מיוחד. וזאת משום שתי סיבות: הן אחת — אנשיה היו מן הגייסים המאוחרים יותר שנערכו בארץ, אנשים המתקרבים לגיל העמידה ומטופלים במשפחות; השניה — היא נכשלה חמור דות, לכאורה, בשתי התקפות שלה. ועל כך כדאי להתעכב:

לאחר אותו נצחון גדול, שהחזיר לגדודנו את שמו הטוב, נחל גדודנו שני כשלונות, זה אחר זה. בהבדל של יומיים, בהתקפות שערך על בנין מש- טרה אחת. בשתי הפעמים תקפה אותו אותה פלוגה. בהתקפתה הראשונה לא המיטה אותה פלוגה חרפה על עצמה — למעשה תקפה רק מחלקה אחת שלה, בסיוע חבלנים. כיתה אחת של המחלקה הזאת הס- תערה בעוז רב על בונקר-אויב, ונפגעה פגיעות קשות. אחד מאנשי הכיתה הזאת זכה באות-הגבורה על התנהגותו בהסתערות הזאת. הבונקר הוסיף לירות ולהטיל רימונים בחבלנים. כיתה שניה, עם החבלנים, הסתערה על הבונקר הקטלני הזה. הגיעה לטוח-מגע, היטלה את אנשי ברימונים, והתבססה עליו. מחוסר תחמושת, וכתוצאה מכך מחוסר חיפוי, החליט מפקד הפלוגה להפסיק, לפי שעה, את ה- פריצה, ולהסיג את המחלקה ואת החבלנים-הפורצים, וכך נסתימה הפעולה. זו לא היתה, איפוא, מפלה מפורשת. ובכלל, לפי גודלו המצומצם של הכוח התוקף, וגודלו הרב פי כמה וכמה של הכוח הנתקף, ניתן היה להגדיר את כל הפעולה הזאת כולה כ- "פטרול אלים", שאין מתפקידו לכבוש ממש, אלא רק "למשש את הדופק". כעבור שני לילות, נשלחה אותה פלוגה מכיוון חדש, לכבוש יעד בלתי-רגיל וחוק זה שהיטיב להלחם, ושכבר רשם לזכותו הדי- פתן של חמש התקפות. קצר המצע הזה מלספר את כל פרטי הקרב השני. הפעם נפרצה, בעוז בלתי מצוי, הכניסה המערבית של תחנת המשטרה, ונחסמה שוב — בלוע ויד-קאש של "ויקס". הפלוגה נהדפה. אלה העובדות, וחושבני, שאין להסיק מהן כי ה- פלוגה שתקפה היתה פלוגה ירודה. אדרבה, הודות לתנופת-ההתקפה שלה הגיע גדודנו, בשתי ההת- קפות הנ"ל, למה שלא הגיע אליו שום גדוד מגדודי הפלמ"ח וגבעתי, אשר תקפו את היעד הזה לפניו. כי גדודנו הוא גדוד החי"ר היחיד שהבקיע את קיר המשטרה, וחדר לתוכה, ושכלל חיסל, בקרב- מגע, אחדים ממגיניה (כבונקר ובמסדרון). אותות-

גבורה אמנם לא חולקו שם, אבל הנהג של מחלקת-החבלה שלנו הסכים, וברצון רב, להסיע את משורינו ובו טונה טני"ט, אל קיר המשטרה, כדי לפוצצה. מחמת "אי-הסכמת" האויב למעשיו, והת- לקחות המשורין, הצליח לפוצץ "רק" את מגדל- המים, ולצאת מן ההתאבדות-למחצה "רק" ברגל שבורה, שלא להזכיר רסיסים הגונים בחלקים אחרים של גופו. אותות-גבורה הוענקו למעללים קטנים מזה. כדאי לזכור עובדות אלו גם בקשר לפסקאות אחרות במאמרו של אלוף/מ י. ואלאך, המציגות את הגדוד, או חלקים ממנו, כנחותים לעומת יחידות אחרות, בתקופה שלפני כיבוש 113 והצומת. הוא אשר אמרתי: הגדוד לא היה זקוק אלא לרוכב אמיק, אשר לא יפחד להדהיר אותו אל האויב, ולא אשמת הגדוד היא, ש"רוכב" זה לא הקדים לבוא אליו.

בסיכום דברי יורשה-נא לי להביע את הנאתי למקרא מאמרו זה של אלוף/מ י. ואלאך, מאמר ש- הנו, כמדומני, נסיון גדול ראשון, בספרותנו הצבאית הצעירה, להרהר "עם עפרון ביד" בסוגיה חשובה כ"טיפוח הלוחם הרגיל", על סמך עובדות ממלחמת השחרור ומסיבות מקומיות של אומתנו וארצנו. הוא העלה נקודות מעניינות וראויות לשימת לב, וזבדאי אף יושת אליהן לב בכל החוגים העוסקים בסוגיה הנ"ל.

סגן שרגא גפני